

דג זהרון צילום חגי נתיב

חניכת הבאר העתיקה בגן לאומי אשקלון צילום אורי ארליך

קטטה ממושרת צילום יוסף כראט

המים של הקטות, רשות הטבע והגנים בונה עבורן מקורות מים מלאכותיים, בכלל זה שלוש בריכות שתייה שיוקמו בתקופה הקרובה בגנים הלאומיים שבטה, עבדת וממשית. "לקטות נודעת חשיבות אקולוגית רבה במערכת המדברית, הן כמין מפתח והן כמין דגל, שבעזרתו אפשר להגביר את המודעות לשמירת הטבע בנגב", אומר ד"ר אודי קולומבוס, אקולוג במחוז הדרום של רשות הטבע והגנים. "כמינים דוגרי קרקע, הן הראשונות להיפגע כאשר חלים שינויים בבתי הגידול שלהן. שינויים באוכלוסיות הקטות הם רמז ברור לשינויים שמתחוללים בשטח". מעקב אחר אוכלוסיות הקטות והבנת הגורמים המביאים לדלדול אוכלוסיותיהן עשויים לתרום להבנת השינויים האקולוגיים המתחוללים בנגב ולמציאת מענה הולם שיסייע בשמירה על עולם החי העשיר המתקיים בו. לפיכך, יזמה הרשות, בשיתוף עם מרכז הצפרות הישראלי של החברה להגנת הטבע בנגב, סקר לניטור ומעקב אחר אוכלוסיות הקטות במרכז הנגב ובצפון. הסקר, בניהולם של ד"ר קולומבוס ומידד גורן ממרכז צפרות רמת הנגב, מתמקד בניטור הקטות (כולל לכידתן ומשדורן) במרחב שבטה וניצנה - אזור שבו חיים ארבעה מתוך חמשת מיני הקטות הידועים בישראל, והוא נועד לתרום מידע על תפוצת מיני הקטות במרחב ובזמן, על הביולוגיה של הקינון, על הגורמים המאיימים עליהן ועל אורח חייהן. המידע שייאסף יוכל לסייע באישושן של אוכלוסיות הקטות.

לארץ ישראל ולמקורות המים בה, וד"ר רוס פיטרס מחברת הזרע, העוסק בנושא כבר 33 שנה. התלמידים גם הכינו בהנחיית מוריהם עבודות גמר בנושאים אלה, שהיו חלק מחובותיהם הלימודיות במסגרת לימודי ההרחבה בגיאוגרפיה. לדברי מנהל אגף חינוך של רשות הטבע והגנים אורי ארליך, אתרי הרשות, האוצרים בחובם ערכי מורשת, טבע ונוף ייחודיים, הם בעלי פוטנציאל ממשי לשמש גם כשדות למידה לתלמידי מערכת החינוך. התהליך הלימודי הייחודי שעברו תלמידי אשקלון בשטח הגן הלאומי הוא דוגמה לחינוך מבוסס-מקום במיטבו, ולמימוש הפוטנציאל הזה הלכה למעשה.

מחקר על אורח חייהן של הקטות בנגב יסייע בשמירה עליהן

הקטות הן עופות קרקע הקרובים ליונים. הן מלקטות מזון, מקננות ולנות בנופים מדבריים פתוחים. בישראל חיים חמישה מיני קטות, בעיקר במרחב שבין ספר המדבר למדבר הקיצון. הקטות חייבות לשתות מים בכל יום או בכל כמה ימים, אך בעשורים האחרונים נפגעו רבים ממקורות המים הטבעיים באזורי התפוצה שלהן, ונמנעה מהן גישה למקורות מים מלאכותיים רבים (מאגרי קולחין). ואכן, תצפיות בנגב מעידות כי מאז שנות ה-80 של המאה ה-20 הולכת וקטנה אוכלוסיית הקטות וכי ניכרים שינויים בתחומי התפוצה שלהן. כדי לפצות על הפגיעה במקורות

נחנכו באר עתיקה וחלקה חקלאית לגידול בצל אשקלוני בגן לאומי אשקלון

כ-70 בארות מצויות בתחומי גן לאומי אשקלון. בימי קדם, נשאבו מחלקן המים בעזרת מתקן שאיבה מיוחד הקרוי "מישור משופע" (על שם צורתו). בעלי חיים היו נעים על המתקן ומושכים את נאד המים מתוך הבאר אל בריכת אגירה סמוכה, שהשקתה בוסתנים ושדות חקלאיים. אחד הגידולים הייחודיים באשקלון העתיקה היה זן בצל מיוחד, שטעמו המעודן מזכיר שילוב של בצל ושום. גאיוס פליניוס סקונדוס, המכונה פליניוס הזקן (אציל רומאי, סופר וחוקר טבע, מחבר הספר "תולדות הטבע") - כינה זן זה של בצל "אסקלוניה", וממנו נגזר השם "שאלוט".

ביוזמת גד סובול, נאמן שימור של אתרי אשקלון, ובשיתוף חנן לבבי, מנהלו לשעבר של הגן הלאומי, החל לפני כשנתיים תהליך שיקום של באר מישור משופע ושל חלקה חקלאית עתיקה בשטח הגן הלאומי. הדברים הבשילו לכדי תהליך לימודי מרתק, שהיו שותפים לו גם תלמידים משני בתי ספר באשקלון - מקיף ה' דרכא ואורט ע"ש אדיבי, עובדים מעיריית אשקלון, מנהל גן לאומי אשקלון עומרי בוכניק ועובדי האתר המסורים. הבאר העתיקה שוחזרה, ובחלקה החקלאית נזרעו זרעים של הבצל האשקלוני. שחזור בארות ויצירת בצלצלים אינם עסק לחובבים. את התהליך ליוו ד"ר אבי ששון ממכללת אשקלון, מומחה

סוכל ניסיון הברחה של עשרות מיני דגים מוגנים ארצה

בפעילות משותפת של פקחי רשות הטבע והגנים, השירותים הווטרinariים ופקחי משרד החקלאות ופיתוח הכפר, סוכל לאחרונה בנתב"ג ניסיון הברחה של עשרות מיני דגים ושל קיפודי ים, כוכבי ים ועשבי ים, שהכנסתם לארץ ללא היתר מיוחד אסורה על פי חוק. התפיסה התרחשה במהלך בדיקת משלוח של דגי נוי מסרי לנקה, שערכו פקחי אגף הדיג. כאמור, התגלו במשלוח מינים מוגנים שאסור לייבא לארץ, בין היתר בשל חשש שהם ימצאו את דרכם לים התיכון או למפרץ אילת, יהפכו למין פולש ויפגעו במינים הקיימים. למקום הוזעקו אנשי השירותים הווטרinariים ופקחי הרשות שערכו לאורך כל הלילה בדיקה מדוקדקת של 58 ארגזים ובתוכם כ-1,180 דגים וערכי טבע מוגנים במשקל כולל של 870 קילוגרם. במהלך הבדיקה נתפסו כ-248 מינים מוגנים שחל עליהם חל איסור יבוא. בין המינים שנתפסו: 171 כוכבי ים, 49 קיפודי ים, 17 דגי זהרון ועוד. ערכי הטבע הועברו לבית גידול זמני ונפתחה חקירה נגד החשוד בהברחה. לדברי אלדד פלד, מנהל אגף פיקוח ומבצעים ברשות הטבע והגנים מדובר בעוד שיתוף פעולה פורה וחשוב בין רשות הטבע והגנים לפקחי משרד החקלאות ופיתוח הכפר והשירותים הווטרinariים. "גם הפעם הצלחנו למנוע כניסה של מינים אשר עשויים להוות פגיעה ממשית בטבע בישראל".